

**ВЫДАВЕЦТВА „БЕЛАРУСЬ“ МІНСК 1971**



МІХАСЬ  
РУДКОЎСКІ

# П О З В Ы

Л І Р Ы К А

ВЫДАВЕЦТВА „БЕЛАРУСЬ“  
МІНСК 1971

**МАСТАК В. САКАЛОЎ**

*Электронная версія кнігі падрыхтавана адмыслова  
для Ганцавіцкага краязнаўча-інфармацыйнага партала  
[www.gants-region.info](http://www.gants-region.info)*

Бел2

Р 83

7-4-3

148-7 1

## АЙЧЫНЕ

О Скарыны зямля,  
нескароная воляй і духам,  
край Купалы  
і звонкае песні купальскае край!  
Беларусь, Беларусь —  
мая светлая радасць і скруха,  
Шлях мой Млечны,  
мой росны чаромхавы май.  
Ў тваіх кузнях мой дзед  
гартаваў лемяхі і нарогі,  
на палях тваіх —  
бацькі, што крочыў з сяўнёю, сляды.  
Я звіваў у сувой  
і дарогі твае  
і трывогі  
і, як замкі свае,  
адчыняў я твае гарады.  
Дзе б ні быў я —  
усюды  
знаходзіў гасціннасць і шчырасць.

бо і сам я з табою,  
з сябрамі ў жыцці не хітрыў.  
Беларусь, працаўніца,  
лябёдка мая белакрылая,  
ты дала мне усё, што магла,  
каб шчасліва я жыў.  
У кашулі з снягоў  
і шаўкоў свіцязанскае сіні,  
падперазаны Нёманам,  
з весняй, як хмель, галавой,  
у святочным застоллі  
па праву адданага сына  
я саджуся з табою,  
адзінай маёй, дарагой.

## ПАЛЕСКАЯ БЫЛІНА

Там, дзе да густой жытнёвай нівы  
падступае гаманлівы лес,  
падабраў яго на ўзмежку жнівень  
і лясное даў імя — Алесь.

Высака узняў яго ў нябёсы:  
— Заявіся свету, маладзік!  
Выкупаў у цёплых траваросах —  
і расце малыш, як баравік:

тварам — белы,  
валасамі — русы,  
і не слабы хлопец на руку,  
як і падабае беларусу  
ды к таму ж яшчэ палешуку.

Для яго зязюлі ткуць кашулі  
з найтанчэйшых туманоў-шаўкоў,  
з самых травяных балот Красулі  
у дайніцах носяць малако.

Для яго вавёркі рвуць арэхі  
і цукруюць пчолы ў вуллях мёд.  
І па байкі для яго паехаў  
некуды пад Нарач шэры кот.

Грак майструе хлопцу берасцянку.  
А сарока распусціла дым,  
што нібы адна баравічанка  
вельмі зацікавілася ім...

Ты, сарока, не пляткар у лесе  
і не блытай месячную ніць!  
Хораша Палессе над Алесем  
калыханкай матчынай звiніць.



## ЛЯСЫ МАЛЕНСТВА

І тчэ, забыўшыся, рука...

М. Багдановіч

Я помню заўжды іх, бы казку,  
бясконца удзячны я ім,  
прасторным палянам пушчанскім —  
зялёным чытальням маім,  
дзе кніжкі ўміг ажывалі  
і я раствараўся у іх...

Дубы, што Сакраты, стаялі  
у тогах няяркіх сваіх;  
і снежань,

высокі і чысты,  
Палярнаю зоркай гарэў  
і ясеняў, як дзекабрыстаў,  
у строгае строіў карэ.

А ў маі, калі распускаўся  
авеяны промнямі клён,  
ў разгульнай самоце імчаўся  
ружовы паэтавы конь —

туды, дзе у бэзавых росах  
у леце цвілі верасы  
і ткалі у сонцы бярозы  
Радзімы маёй паясы...

## ЛЯ ПОМНІКА Ў ГОРКАХ ЛЕНІНСКІХ

Гляджу я, зноў бачу з далёкага сёння:  
жалобай ахутаны шлях —  
нясуць камуністы, паўпрэды мільёнаў,  
труну Ільіча на руках.  
Павольна і цяжка ступаюць,  
нібыта  
ідуць па стагоддзях крутых...  
Хістаецца мерна планеты арбіта  
ў такт поступу труднаму іх.

## ПРЫІШОЎ Я У РАЗЛІЎ ДА ІЛЫЧА

Хадок з-пад Белавежы,  
я сюды,  
мінаючы і гарады і сёлы,  
днём сенакосным ліпеня вясёлым  
прыйшоў праз далягляды і гады.

У зялёным кабінце Ільіча —  
ўсё, як было ў семнаццатым калісьці.  
...Сцяна бяроз, сваім трывожным лісцем  
шапочучы, бялее па начах.

І столь нябёсаў — чыстая, бы шкло,  
высокая і мудрая, як думы —  
маўкліва, засяроджана, без тлуму  
з падзорнай вышыні ліе святло.

Авеяны вятрамі кабінет.  
Дыван травы сцішае рэзкасць крокаў.  
Адчынены ўсе дзверы ў свет шырокі  
І вокны ўсе расчынены у свет.

На міг Ільч прысеў на пень,  
які  
стаіць мацней, чым залатыя троны.  
Ён слухае рабочыя мільёны,  
прароча углядаецца ў вякі.

Як на далоні, перад ім яны.  
Ён усміхаецца.

Ён бровы хмурыць...  
Збіраюцца на небакраі буры  
і спеюць ў грозных бурах перуны.

Ускалыхнецца заўтра свет стары  
і затрашчыць ягоная аснова.  
І родзіцца праменны ранак новы  
у водсветах кастрычніцкай зары.

## МНЕ СНЯЦЦА МАЛАДЫЯ КАМІСАРЫ

Калі ўначы ускрыкну я парой,—  
ты не будзі,  
мне бачны не кашмары,—  
мне сняцца маладыя камісары,  
што за сабой вядуць палкі  
на бой.

Успененыя коні,  
бы звяры,  
развейваюць на небакраі грывы.  
Ляціць штандар, крылаты і імклівы,  
і на вятрах разбуджаных гарыць.

Стук капытоў,  
нібы літаўраў звон,  
зліваецца у маршы пераможным.  
І над зямлёй  
абуджана-трывожнай  
ўспывае сонца векапомных дзён...

І калі я ускрыкну ў сне парой,—  
ты ведай:

я імчуся праз пажары,—  
зноў бачу.

конь упаў пад камісарам.  
А лепей бы ўпаў ён пада мной...

## ГАНЦАВІЧЫ

*В. Праскураву*

Ёсць ціхі гарадок над рэчкай Цною,  
сярод лясоў палескіх і балот...  
Не знаю, што ў жыцці было б са мною,  
калі б яго на свеце не было.

Відаць, я б жыў, відаць бы, не загінуў,  
пісаў бы вершы, сена ў копы клаў,—  
але была б няпоўнаю Айчына  
і песня б незакончанай была.

Там у мяне сяброў харошых многа,  
з якімі па вясне блудзіў, як Лель;  
дзесь там, ля партызанскае дарогі,  
ўвысь цягнецца пасеяны мной хмель.

Хай я пайшоў  
і хай змяніў прызвание,  
хай я не быў у краі тым даўно,—  
мая любоў высокая, бы ранне,  
к вам, ганцаўчане, б'ецца у акно.



Қалі пачуеце, не адпужніце:  
яна ж усё такая, што калісь —  
як ластаўка,  
нібы на дубе ў жыце  
зялёны і незапылёны ліст.

З забытасці засмужана-гуллівай  
яна ляціць туды — у маладосць...

. . . . .  
Ёсць Ганцавічы —

ёсць!—

і я шчаслівы,

шчаслівы,

што яны на свеце ёсць.

## БАЛАДА ПРА АПОШНЯГА БЛАКІТНАГА АЛЕНЯ

Іней з бярозаў і ліпаў  
сыпаўся ў сонечны снег.  
Удалечы,  
сонцам абліты,  
плаваў блакітны алень.

Плаваў, як плаваюць дзеці,  
не заўважаючы дзён,—  
і —  
адзінокі у свеце —  
бездапаможны быў ён.

Можа, таму і не чуў ён  
стрэлу...

І можа, таму  
снежнай дарогай лячу я  
на дапамогу яму...



З часоў дагістарычных і да новых  
свет ўсё-такі стаіць на трох слупах:  
на дабраце, на працы, на любові.  
Без іх Зямля — чужы, халодны прах.

Хоць ісціна старая, бы сам свет,  
я паўтару яе не раз  
і сыну —  
калі надыдзе той мой час — пакіну  
як бацькаў напамінак-запавет.



Распараная ў туманах зямля  
настоем траваў дыхала глыбока.  
Плады ў садах пілі густыя сокі.  
Пад сонцам. І ляны ў палях  
цвілі-сінелі. Млечны Шлях  
ўдаць па начах плыў залатым патокам.  
І дух нябёс быў чыстым і высокім,  
і я быў як высокі вольны птах.

Цяпер куды ні глянь — снягі, снягі,  
і за сцяною вецер вые нема,  
і за акном — зусім другое неба,  
і ўдалечы — другія берагі,  
і новыя ля берагоў стругі.  
Відаць, законна ўсё. Відаць, так трэба.  
А ў хату прынясуць з марозу хлеба —  
той самы пах.

Той самы —  
не другі...

## РЫЦАРЫ РЭВАЛЮЦЫІ

Парадзела дуброва. Вятрамі  
прашумелі дубровай гады.  
Не далічваюць многіх з гадамі  
непахісныя вашы рады,—  
што ўставалі над змрочным бяздоннем  
у праменнай сваёй праваце,  
паміралі на конях, пад коньмі  
з цвёрдай верай у заўтрашні дзень.

Рэвалюцыі верныя рыцары!  
Ваш агонь непагаслы — у нас.  
Як унук я іду пакланіцца вам,  
бы на споведзь іду я да вас.  
Ды не падаю я на калені,  
у экстазе сляпым не гару, —  
як з сваім непадкупным сумленнем,  
з вамі я ў цішыні гавару.

## БАЛАДА ПРА КУПАЛЬСКАЕ СОНЦА

З. М. Калеснік

Купальскае ранне —  
і сонца на ўсходзе іграе,  
і белыя гусі,  
як белыя скрыпкі,  
ўзлятаюць  
над дзедавай кузняй,  
над хатай,  
над грушаю дзікай  
(а груша — ля сонца аж недзе,  
у небе вялікім).  
Світаннем ля вёскі  
вядзьмарка хадзіла-блудзіла:  
вунь след яе ў росах —  
на травах,  
праз поплаў —  
да лесу  
(а лес — як быліна,  
і ўсё як быліна Палессе).  
Спужалася сонца вядзьмарка.  
Над летняй дуброваю гусі —

бялюткія скрыпкі,

пявучыя родныя гуслі.

Куды ім?

Чаго ім?

Не знаю, не знаю.

Я слухаю сонца.

Стаю і чакаю...



У снежнасць бяскрайнюю, сінюю  
пабеглі слядоў ланцугі.

Ласям дасць прытулак асіннік  
на востраве тым на другім,  
на тым небасхіле далёкім,  
дзе траў неразвеяны пах  
плыве са стагамі на змроку  
па стылых палескіх снягах.



## БРЭСТУ

Без спекуляцыі, без тлуму  
пад вербалозам, над вадой,  
з адным табой гадую думу  
і гавару з адным табой.

З табой дзялюся, як заўсёды,  
усім, што маю у душы,  
бы з барадатым ваяводам,  
які шмат зведаў, перажыў.

О, колькі раз ў вяках туманых  
Буг чысты залівала кроў,  
бо ты стаяў на скрыжаванні  
дарог суровых і вятроў.

У суравой сваёй кашулі  
стаяў у той ты старане,  
якая добраю зязюляй  
гады адлічвае ўсё мне.

Гады, напоўненыя з краем,—  
там боль твой, гнеў і радасць-хмель...  
Яна ўва мне, твая сівая,  
твая святая цытадэль.

І ў дні трывог, сумненняў трудных,  
ў дні чорнай распачы і скрух  
цвярдыні духам непадкупным  
я умацоўваю свой дух.

Таму жыву і ў шчасце веру,  
і ўдаль бяжыць мая вярста,  
і за акном маім, у скверы,  
цвіце скалечаны каштан.



І живём. І смяёмся. І верым.  
Я. Брыль

І живеш, і смяешся, і верыш.  
Адыходзячы ж ў небыццё,  
заплаціць хочаш поўнаю мерай  
за жыццё.

Знаеш: сэрца збірала праз годы  
залацінкі, і скарб твой вялік,—  
а ўсё роўна прад ёю, Прыродай,  
ты даўжнік:

столькі многа табою узята  
і світанняў, і слоў, і зярнят,—  
не разлічышся, хоць ты багаты,  
як магнат.

## МАЁВАЯ ПЕСНЯ

Табе кажу я дзякуй, Май,  
што ты прыйшоў як друг ў наш край:  
сады расквеціў,  
памог кабеце на градзе  
і ластаўку ў яе гняздзе —  
жыві! — прывеціў.

За тое дзякую, што ты  
ў палях пагнаў у рост жыты —  
рунеюць гоні,  
што клін засеяў яравы  
і сыпануў на паплавы  
травы зялёнай;

што ноч надвое скараціў  
і першы гром свой пакаціў  
на гай прыбраны,  
што карагоды распачаў  
і за сяло павёў дзяўчат —  
дзяўчат-вяснянак,

што ў неба ўскінуў ты сцягі —  
крывёй амыты, дарагі  
гваздзікі колер  
і к сонцу з песняй узмахнуў,  
руку братэрства працягнуў  
тым, хто ў няволі, —  
табе кажу я:

— Дзякуй, Май!

## ЛЕТНЯЯ ІДЫЛІЯ

Чэрвень, скідаўшы стог,  
разваліўся і дрэмле за бродам;  
ліпень ліпавы мёд  
абцірае з густой барады;  
жнівень серп палажыў на плячо  
і цераз агароды  
ціха ў поле пайшоў  
і пакінуў сляды.

## НОЧКА ВЕСНЯЯ

Ночка весняя —  
чарка з песняю...  
Правяла гасцей  
ты да веснічак.

Правяла гасцей  
дый вярнулася,  
нарачонаму  
усміхнулася.

Усміхнулася,  
аглядзелася —  
засмуцілася,  
заірджелася.

і прасілася,  
рыбкай білася...  
А прагнулася —  
ўся свяцілася.

Месік спаць ішоў  
разам з сторажам.  
На зямлі было  
гэтак хораша!..





Малінавы голас малінаўкі —  
і здрадлівы скрып крумкача.  
Трымценне зялёнай травінкі —  
у грукаце

цягача.

Над ціхай «Ой рэчанька, рэчка» —  
шалёнае сталі вышце...

Няўжо усё гэта навечна  
ўпісалася ў наша жыццё?  
Няўжо, як пад скураю порох,  
ў вушах усё гэта насіць?  
А можа, забыўся каторы?..  
І хоча —

не можа забыць.

Яшчэ не ўсе чарэшні абабраны,  
яшчэ не ўсе дзяўчаты цалаваны.  
Ды толькі адно мора гэта знае,  
а мора таямніцы беражэ,  
і, як дачку, дзяўчынку сцеражэ,  
якая разам з сонцам прыбгае  
сюды, да дзюн, да хваляў невядомых  
і ветраў, што так кружаць галаву...  
Ты, мора, не аддай яе другому,  
я па дзяўчынку хутка прыплыву —  
па тую, што яшчэ не цалавана,  
не цалавана, не расчаравана,  
а як дажджынка, што зляцела з хмар,  
гайдаючыся на лістку зялёным,  
маленькая і прасвятлёная,  
жыве. Жыве — як чысціня сама.

## ПОЗВЫ

Лістапад.

Лістапад.

Лістапад.

Лістапад усё вышай і шырай.  
Аблятае задумліва сад,  
адлятае у вырай.

Ну, а ты куды, сэрца маё?  
У той край блаславёны,  
у той май, у той бор, дзе здавён —  
сосны, сосны зялёныя.  
А над імі — званкі жаўрука,  
а пад імі, бы ў сне, на прыпёку —  
кветкі сну.

І рачулка-рака —  
сінім морам шырокім.  
Затапіла лугі-берагі —  
шчупакі у кустах нерастуюць.  
На зямлі — ні смугі, ні тугі.  
І расту я, расту я.

І магу я усё: каб сустрэў,  
здужаў бы трохгаловага змея,—  
то нічога, што снаданнем еў  
толькі бульбу з алеем.  
І нічога, што будуць агнём  
гарэць вушы увечары позна...

Сад у вырай ляціць. І кругом —  
лісці, лісці,

як позвы.

## МОЙ ГОРАД

*Трыпціх*

### I

#### Там, на пачатку...

На зялёным узгор'і Прыбужжа,  
ля пушчанскіх зялёных застаў,  
Берасцея, высокі і дужы,  
у зямлю першы камень паклаў.  
— Каб злы дух абмінаў гэта месца,  
каб не ведаў дарогі сюды!..  
І тры ночы, тры дні пад Бярэсцем  
медавухаю пахлі брады.  
А пасля гаманілі сякеры  
над вянкамі смалістай сасны.  
...Барада ў Берасцеі — як верас,  
як дубы — ў Берасцеі сыны.  
У бацьку ўсе: ім пад сілу любое —  
будаваць, сталь кавець, паляваць  
і пад княжай пазыўнай трубою  
каранастых тарпанаў сядлаць.

Толькі б хлопцы жылі у хаўрусе,  
па-братэрску, як трэба, жылі...

. . . . .

На мяжы той Русі, што чамусьці  
потым Белаю нараклі,  
горад рос; у вяках ветравейных  
гнаў у грунт і ўшыркі карані  
і нёс горда імя Берасцеі  
нават ў самыя трудныя дні.

## II

### **Па Бузе легенды плывуць**

Між скруткаў калючага дроту  
на бугскіх сівых берагах  
парос дзірваном і асотам  
чужынцаў няпрошаных прах,  
хто ў далечы дальняй ад дому  
бясслаўна паклаў галаву...

Над Бугам пазваньваюць бомы —  
па Бузе легенды плывуць.

А месяц загляне ў скляпенні,  
а вецер дыхне на мury —  
прачнуцца жывыя каменні,  
трывогі зямной званары.

І звонам напоўніцца поўнач —  
грымяць казематы,  
гудуць.

Байцы ў гімнасцёрках зялёных  
пад чырванню сцяга ўстаюць.

У водблісках грозных пажараў  
ідуць цытадэллю яны.  
Наперадзе іх —  
камісары  
і папалішчы вайны.

Наперадзе — годы нягодаў  
і дантава пекла кругі...  
Няспешна і строга па водах  
легенды плывуць, бы стругі,—

туды, у цвітучыя плаўні,  
у тыя вякі, дзе ўгары  
і сонца гарыць, нібы праўда,  
і праўда, як сонца, гарыць.

### III

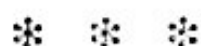
#### У квецені новай вясны

О горад мой, святлом вясны зашклёны!  
Твае гады, сабраўшыся ў вякі,  
над галавой маёй лятуць сягоння,  
як жураўлёў высокіх касякі.  
І растаюць у марыўных туманах,  
над дальнім густалесем дрыгвічоў...

Блукаю белым масм я з каштанам,  
руку паклаўшы на яго плячо.  
Нас ліпы запрашаюць ў свае шаты  
на чай ліповы, зеляно-віно,  
і міла усміхаюцца дзяўчаты,  
што выбеглі з заводскай прахадной.  
— Дзень добры, любыя! Як вам живеца?  
Няблага, кажаце? Я вельмі рад...  
Каштан дзяўчатам дарыць сваю квецень  
і з іх чародкай крочыць ў інтэрнат.  
Там будзе весела, па-маладому весне,  
там да відна ніхто не ляжа спаць...  
...Каб мог ты, Берасцея, уваскрэснуць,  
каб мог з зямлі быліннае устаць,  
хаця б здалёку песні іх паслухаць,



зірнуць на горад, на агнёў разліў,—  
адным бы духам гарнец медазукі  
перакуліў бы і яшчэ наліў.  
І вы, героі, ўстаньце! У сінім дыме  
прыйдзіце ў наш святочны горад-сад.  
Жывымі хочам бачыць вас, жывымі,  
як тры дзесяткі год таму назад.  
О як нам нестася, як не хапае  
вас за вясельна-хрэсьбінным сталом!  
І мы магілы вашыя шукаем,  
імёны вашы вуліцам даём  
і дзецям нашым, радасным і шумным.  
Гляджу на іх, задумліва куру  
і пра сябе, у летуценнай думе,  
забыўшыся, я ціха гавару:  
— Расціце, мілыя! Цвіці, мой горад,  
авеяны купальскаю вясной!  
У радасці, у песні і у горы  
са мною ты,  
а я, твой сын,— з табой.



Можаш быць ты і ціха-пяшчотнай  
і разбуджана-радаснай быць...  
Не прывязана бацькава лодка,—  
у аеры, бы плотка, стаіць.

І рака — як застылая песня,  
а над песняю — чэрвеньскі дым...  
Узмахну я вяслом — і ўваскрэсне  
ува мне продак мой малады,  
што гуляў у лясах прыдняпроўскіх,  
бунтаваў, брагу гарцамі піў,  
а пасля з Кастусём Каліноўскім  
у мужыцкіх атрадах хадзіў.

А пасля...

Ды лепш дай, дарагая,  
мне вясло —

і туды, за масты,  
дзе барвова ўзыходзіць над гаем  
сэрцам прашчура месяц круты...

## ВОЧЫ

Нізашто такога не забудзеш  
стоенага светлага агню...  
Трыццаць год гляджу я ў вочы людзям,  
а такія бачу ўпершыню,—  
узялі ў прадвосеньскім блакіце  
і пяшчоту раніцы і сум  
позняе валошкі ў познім жыце  
і яе самотную красу.  
Над палямі вецер гоніць хмары,  
і яна, на стоптанай мяжы,  
быццам на малюнку Рэнуара,  
бледна-сіняй зоркаю дрыжыць.



Луні за Лань бясшумна паляцелі.  
Сплылі у Лань і стома і туга.  
У чэрвеньскіх лугах цвіце куга,  
лілеі — у затоках.

На пасцелі  
з алешніку (а можа і з эльвасаў),  
дзе начаваў я ўчора, ты сядзіш  
і рэжаш сала, падаеш гладыш  
з разбуджаным халодным хлебным квасам.  
Цвіце куга. Пазваньваюць званочкі  
у роснай, маладой, як ты, цішы.  
І гэтак мірна, лёгка на душы,  
і на душы так вольна і святочна!

## СНЕГАПАД

Я стаю,  
я маўчу і дзіўлюся:  
нібы ў снах маладой удавы,  
пралятаюць блакітныя гусі  
у туманах вячэрняй Нявы.  
Праплываюць высока і вольна  
над спакойнаю думаю ліп  
і над Марсавым полем —  
над болем  
у жалобнай ўрачыстасці пліт.  
І знікаюць у белым бязмежжы  
са сваёю трывожнай трубой...

Палыхае разбуджаны снежань  
над Нявой і маёй галавой...

## ВОСТРАЎ

Што́, дру́жа мой, і ты ўспомніў Востраў,  
сяло па-над Начанкай прыгадаў,  
адкуль мы паляцелі у даросласць,  
як птушаняты з цёплага гнязда?

Мы дзверы інстытутаў адчынялі,  
а ён паціху жыў —  
касіў, араў.

Усё радзей яго мы ўспаміналі,  
а ён нікога з нас не забываў.

І слаў лісты нам, слаў кавалкі сала,  
што браў на дне прасолёных кублоў.  
Знімаў кажух з плячэй сваіх, бывала,  
калі каму з нас холадна было.

Таму цяпер, саскочыўшы з машыны,  
мужчыны, што пабачылі ўсяго,  
нібы зайцы ад паху канюшыны,  
п'янеем мы ў ваколіцах яго...

## БАЛАДА ПРА ПУШЧАНСКІ СПАКОЙ

### 1

Пушчанскае мора  
калышацца тысячагоддзі.  
Зубры паміж хваляў  
жывымі легендамі ходзяць.  
Ідуць веліканы —  
пагойдваюць спінамі хвоі,  
глядзяць веліканы —  
напоўнены вочы спакоем.  
Што ім да паэтаў,  
якія тут рыфмы шукаюць!  
Што ім да ракетаў,  
якія ў нябёсы ўзлятаюць!  
І што ім да скрухі зямной,  
да разбітых абочын  
дарог і пасёлкаў,  
палітых напалмам смяротным.  
Сурова і строга,  
бы ў бога, халодныя вочы —  
маўчаць. А ў глыбінях —  
балюча, маркотна...

За вокнамі — пушча —  
гасцінныя грабы і хвоі.

Жыві у спакоі.

Ды толькі ўсё нешта  
не тое!

Не тое, чаго па-цыганску  
шукалі і праглі.

І нашыя губы  
пякучай нясцерпнасцю  
смагнуць.

Няма цішыні!

Сэрцы рвуцца з-за сценаў,  
бы птахі,

І мчацца кудысь —  
і трапляюць у турмы,  
на плахі,

прабітымі падаюць ў джунглях,  
гараць у пустынях.

Ды ім немагчыма,  
ім нельга загінуць.

Яны, быццам Фенікс,  
паўстаўшы з пякельнага праху,  
вяртаюцца досвіткам к соснам,  
спакойным і сінім...



Лагоднае сонца

люляецца ўранні на хвалях,  
на свет пазірае з усмешкай,

вясёлай і шчаснай...

Чаго ж апаўночы тады

веліканы ўздыхалі,  
стагналі, як людзі,

у нетрах маўклівых

пушчанскіх?..

## ЛЯСНІК

Яго хата са смольнае медзі  
патанала ў блакіце бароў.  
З ім хадзіў я на мёд да мядзведзя,  
піць зуброўку хадзіў да зуброў.

З ім не раз мы сумёты мясілі  
і сядзелі ў ваўка на хвасце  
ў тых кутках, дзе кусты дзівасілу  
і дзе папараць Янам цвіце.

Па пушыцы, па воклічу-гуку  
пазнаваў ён лясных жыхароў  
і на рукі іх браў, нібы ўнукаў,  
птушанят і маленькіх звяркоў.

Перад смерцю ж,  
разважны, спакойны,  
папрасіў ён суседа свайго  
замест крыжа  
паставіць шпакоўню  
на старэчай магіле яго...



Я згублюся ў забытых мядзведжых кутках,  
патану ў азярынах густых травастояў,  
прападу у блакіце палёў.  
Вятры расцвітаючых раніц  
звеюць попел гадоў  
з галавы маёй, цяжкай ад дум.  
А дажджы мае збітыя ногі  
рамонкавым цветам загояць.  
А птушкі мне сэрца напоўняць  
песняй казачных гор і далін.

І толькі тады — са світання —  
я працягну табе рукі  
і крануся дыханнем сваім  
тваіх валасоў.



Перад намі вякамі ішлі  
і за намі будуць выходзіць  
закаханых кагорты  
у такую ж месячную, ясную поўнач —  
папараць-кветку шукаць.

І яны,  
нашы нашчадкі,  
вярнуўшыся з бяссоннай ночы,  
як і мы,  
стомленыя і шчаслівыя,  
пагоняць купальскім раннем статкі у поле,  
стануць да электронных машын,  
сядуць за рабочыя сталы,  
каб закончыць паэмы пра хлопцаў-касманаўтаў,  
што лятуць па маршруце  
Зямля — сузор'е Касцоў.

\* \* \*

Я ў тытунёвым дыме, бы ў тумане,  
падобны караблю, што ля прычала  
калышацца-гайдаецца на хвалях  
і марыць аб другім мерыдыяне.

Прасторы іншай пражне ён. І часам,  
калі усходзіцца на моры бура,  
рве якарны ланцуг і, горды, хмурны,  
выходзіць у нязнанасць далніх трасаў.

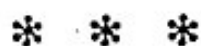
І доўга у стыхіях ён блукае —  
свае ён атлантыды адкрывае...



Сярод сотні другіх я адрозню, напэўна,  
галасістага пеўня, суседскага пеўня.

Чуў я голас ягоны у маі і ў студзені,  
чуў, калі спалі соладка дрэвы і людзі,  
чуў я за азяродам, ля зачыненых веснічак,  
чуў, калі ўзлятаў ён да самага месяца.

Што я голас яго й на тым свеце пазнаю,  
вам пацвердзіць суседка мая маладая.



Не вярнуў я цябе, не паклікаў.  
Не гукнуў наўздагон «Напішы!» —  
адзінокі і хмурны, бы вікінг,  
патануў у пушчанскай глушы.

Уначы я плыву па глыбінях,  
а удзень я чыню парусы.  
І не чую, як падае іней  
і кладзецца ў мае валасы.

І шкадую я  
і не шкадую,—  
не паправіць таго у жыцці:  
адпусціў я цябе, маладую,  
назаўсёды, відаць, адпусціў...







Пасёлак зашыўся у снежаньскі змрок,  
бы ў сена, дзе выскублі нішу.  
А мой — як апошняга маманта — крок  
халодную цішу калыша.

Шукаю твой сад, твой замецены дом  
пад бель-чарапіцаю звонкай.  
Акно за акном я гартаю, бы том,  
дзе д'ябал паблытаў старонкі.

А можа, не варта шукаць мне яго,  
вярэдзіць ўспамінамі сэрца?  
Сказаць, што праездам, зайшоў на агонь,  
каб трохі пагрэцца...



Дзэ ты, край дальні — Таўрыда,  
зямля неабжытая,— дзе?  
Пад брызгамі горкімі брызаў  
ветразь даўно парудзеў.  
Шум хваляў ды чайчыны крыкі —  
за квадраю квадра — як век...  
Што там, у краіне той дзікай,  
ты знойдзеш, упарты грэк, —  
удачы руно залатое  
ці скіфскай стралы вастрыё?  
...А покуль... а покуль з табою  
вандроўнае шчасце тваё.



...Яны ўварваліся ў сяло  
камендатураю раённай  
і па хлявах шукалі коней,  
а коней дома не было:  
паспелі іх у лес загнаць —  
хтось падказаў: рабунак будзе...  
І паліцэйскі не марудзіў —  
гразіўся ўсіх перастраляць:  
бабулю,  
                    маці і мяне,  
калі не скажам,  
                    дзе наш бацька  
і конь наш дзе,—  
                    і чорнай цацкай  
пісаў нам тэрмін на сцяне.  
А каля будкі, на пяску,  
сцякаў крывёю мой сабака...  
О, як тады я горка плакаў  
па неразлучным дружбаку!  
Я цалаваў яго у нос,

прасіў, маліў,

каб ён падняўся.

...Тым днём

я з чорным злом спазнаўся  
і мо на тры гады падрас.



на вачах у мяне

майго сына яны расстралялі.

Я прасіла аддаць мне апошнюю ўцеху —

ягонае цела,

пахавальнік на кургане,

каб сонца ён бачыў,

хацела.

Ды мяне адштурхнулі салдаты

каванымі ботамі

і прыкладамі білі,

цкавалі аўчаркамі потым.

І на твар мой тады

леглі-ўпалі маршчынаў барозны,

і з вачэй паліліся дажджамі

гаротныя слёзы.

З таго дня я па сёце,

маўклівая, ў крэпе,

блуждаю,

свайго сына малога магілу

шукаю-пытаю...



Дзіўлюся, дрэвы, вашай прастаце  
і мудрасці  
і, як сабе, вам веру.  
У лес, бы ў дом свой, адчыняю дзверы,  
і не бывае лепей мне нідзе.

Я не чужы тут, не бадзяга я:  
ад векавога дуба на кургане  
да кволае здзіўлёнае дзіванні —  
усё радня вялікая мая,

што прагне высі, стромкай і крутой,  
і зоры на сваіх руках люляе,  
ад зайздрасці мяне засцерагае  
і сэрца напаўняе дабратай.

Той непадкупнай, чуйнай дабратай,  
якая у зямлю за друга ляжа,  
убачыць зло — і ваяваць мне скажа,  
і будзе камісаркай і суддзёй.

Яе ў грудзях маіх заўжды будзі,  
а некалі, о лесе, хоць адною  
ялінкай ці сасонкай маладою  
к маёй магіле —

я прашу —

прыйдзі...



## НА ПЛЁСЕ

Да плёса мы спяшаліся, калі  
чацвёртай квадры месяц узыходзіў  
над летуценнем вольх і верб, якія,  
як встразі, знікалі ў туманах.

На беразе галля сухога стог,  
што завідна яшчэ мы нацягалі,  
успыхваў факелам, і у нябёсах,  
над гулам полымя,  
жывыя іскры  
ператвараліся у сотні новых зор.

А ты — ў рацэ.

А ты ўжо — пад вадой.  
Нырнуў, плывеш, глядзіш:  
кругом агню  
не пастушкі, з якімі ты нядаўна  
імчаўся з выцерабу на кані,  
а папуасы пачынаюць танец,  
нібы ў дзівоснай кніжцы дзядзькі Маўра.

І ты плывеш не міг, не два, а вечнасць,  
і не раку-рачулку — акіян,  
як смелы капітан Нэмо, праходзіш,  
бяскрайні акіян, які на золку  
к табе дзевятым валам хлыне ў сон.

## ВЕЧАР

У ногі ночы ўпаў змораны дзень,  
і спакой — быццам споведзь.  
Хрыпла кракнуў качур на вадзе  
і замоўк на паўслове.  
Ападае туман пакрысе.  
Белы бусел з бусліхай  
адплываюць на цёмнай страсе,  
бы матросы на брыгу...

На парозе маленства свайго  
я сягоння начую.  
Падкідаю я трэскі ў агонь  
і, забыўшыся, чую:  
як падвыпіўшы цыганок,  
чыгунок бае байкі  
і раўняютка бяжыць ручаёк  
зорнае калыханкі...



Уздоўж дарог туман па травах сцелецца,  
цяплом і цішай дышае зямля,  
і месяц выпывае за аселяй  
з-пад хмаркі лебядзінага крыла.

У будане пах лугу медунічнага,  
антонаўкамі пахне спелы сад.  
Я, паляшук з прапіскаю сталічнаю,  
зноў, як хлапчук, гляджу на зоркапад.

Шчаслівы зноў, шчаслівы і багаты,  
багаты садам, зорамі, табой,  
мой родны краю з бацькаваю хатай  
пад саламяна-мшанаю страхой.



Там, за лясамі няўлоўных ценяў,  
упалі пальцы на клавiятуру,—  
і ўсталі травы ў лугах вясенніх  
і паліліся у шкле накцюрну:  
аер схіліўся да руты-мяты,  
танклявы мятлік — пад куст ляшчыны.

На бераг з тонi — на ганак з хаты  
выходзіць з цёмнай касой дзяўчына.  
Яе красою зачараваны,  
кладу пад ногі ёй луг квяцісты,  
цягну к ёй рукі...

Яна ж знікае  
у ценях хісткіх  
акордам чыстым...



Ну як тут не станеш багатым,  
заможным не станеш,  
калі  
мароз, бы каваль перад святам,  
да чырвані ўсход накаліў!  
Паўнеба расплаўленай медзі,  
не медзі — гарачай зары!..  
Гукні — і за трыдзевяць недзе  
зямель

твой пакоіцца крык —  
па снежна-блакітных раўнінах,  
па рэках, палотнах дарог,  
лясамі, дзе свеціцца іней  
жар-птушкі залётнай пяром,—  
туды, у краіну міжбор'я  
і зачараваных крыніц,  
дзе едзе сумётамі

мройная  
Снягурка на белым кані...

## КАЗКА КАРЭЛЬСКАГА ПАСЁЛКА

Згубіла дзяўчына усмешку  
на сцэжках між хвой і бяроз,  
і свеціцца смутак няўцешны  
ў азерцах наплаканных слёз.  
Срабрыста-пушыстай лісіцай  
нячутна ступае зіма  
карэльскім пасёлкам,  
а прынца,  
а хлопца няма і няма.  
Мароз аканіцы заснежыў,  
развесіў мярэжы ў лясах...

Дальбог бы, павёз з Паданежжа  
і дзеўчыну я і пасаг  
на гонкай ласінай упражцы  
ў сваю белавежскую сінь.  
Ды толькі пакуль, нібы ў казцы,  
вяртаюся з лесу адзін.

## ЯЛТА

Ляніва, бы стары патрыцый Рыма,  
жыву я ля прадгор'яў белых Крыма  
і н'ю віно, што ў цёмных паграбах  
брадзіла годы, і гляджу звысоку,  
калі афіцыянтка круглашчокая  
мяне дурманіць на маіх вачах.

Яна мне даспадобы, як і Ялта,—  
бяздумная, і хітрая, і палкая,  
ў спаднічцы лёгкай, чуць вышэй калень.  
І я баюся, што ўжо заўтра раннем,  
збіваючы лісцё засмяглых пальмаў,  
я палячу за ёю, бы алень,  
што у бязмежнай нашай Белавежы  
ляціць па мхах і верасах заснежаных.





Усё застанеца: і галька,  
і цені скалістай грады,  
і некім забытая лялька  
на камені каля вады;  
і фарбаў каскады, і брагі  
халодны і хмельны прыбой,  
і мора глыбінная цяга  
з зялёнаю зліцца зямлёй;  
і стогн, што падобны напеву,  
і немагчымасць зліцца,  
і рэўнасць, нібы каралеўна —  
капрызнай стыхіі дзіця...



Шуляк мільгнуў, нібы лязо нажа,—  
і змоўкла сойка ў кіпцюрах ягоных...  
Шкада, што не было ў той міг патрона  
ў ствале майго халоднага ружжа...

## ПРА ФОРМУ

У сонца форму шара забяры —  
і сонца ператворыцца ў туманнасць.  
Напэўна, стане і мудрэц прафанам,  
калі пачне нагамі дагары  
хадзіць, забыўшы, што спакон вякоў  
прырода любіць строгасць і разумнасць...  
І чым

слядоў з-пад лап гусіных гумавых  
горш след глыбокі конскіх капытоў,  
якія растуць у сіняве  
і у маленства казку нас прыводзяць?..  
Няхай сёй-той і на руках ўжо ходзіць  
і пробуюе хадзіць на галаве,—  
мой конь б'е капытамі берагі...

## ПРОСЬБА

Калі безнадзейна хворы  
ляжаў я, а над калыскай  
суседка са свечкай стаяла,  
ты памалілася сонцу,  
травам, дрэвам і птушкам,—  
я вочы расплюшчыў.

Калі я з каня зваліўся  
з разбітай у кроў галавою,  
ты памалілася сонцу,  
травам, дрэвам і птушкам,—  
з зямлі я падняўся.

Калі мяне чорная багна  
у хлябу сваю зацягнула,  
ты памалілася сонцу,  
травам, дрэвам і птушкам,—  
з багны я вылез.

І сѣння перад дарогай  
маўкліва прашу цябе я:  
— Травам, дрэвам і сонцу  
за мяне памаліся,  
мама!

## СУСТРЭЧА Ё ЛЕСЕ

Праганяюць лесунсё з лясоў,  
з тоняў, з трыснягоў — вадзянікоў  
і русалкам не даюць прапіскі  
ё палавеі жыта за сялом,  
і брыдуць яны у свет няблізкі,  
і пусцее іхняе жытло.  
І становіцца масівам бор,  
вадаёмам — глыбіня азёр.

...З сынам я ёваходжу ё лес, бы ё казку.  
— Э-гэ-гэй! — гукаем. І на крык:  
— Калі ласка, хлопцы, калі ласка! —  
з нетраё запрашае лесавік.  
І вядзе па нерушы далёкай —  
па лагчынах, па грудях дуброў,  
адчыняе нам свае кладоўкі,  
поўныя арэхаў і грыбоў,  
журавінным сокам нас частуе,  
прапануе пераначаваць  
і зямлянку партызан старую

абяцае заўтра паказаць.

О, на дзеда з барадой імшанай  
сын глядзіць з вялікаю пашанай.

У вачах старога сум і гора  
дзесь на дне затоена ляжыць.

— Дзед, давай паедзем з намі ў горад,  
у кватэры нашай будзем жыць.—

Ды дзядок махае галавою:

— Рады б я, ды нельга, брат, такое.

А мяне, глядзі, не забывай,  
прыезджай у госці, калі ласка,  
прыезджай часцей ка мне па казкі,  
тут іх, сыне,— непачаты край.

## БАЛАДА ПРА ЖАНЧЫНУ

Яна,  
прыкрытая шкурай аленя,  
выходзіла ўвечар з каменнай пячоры,  
крадком пазірала на воблак  
белы-белы,  
што бег адзінока  
у месячным небе пустэльным,—  
і былі у вачах яе  
страх і здзіўленне.

Яна  
жала загон свой каля дарогі,  
складала у мэндлі снапы  
і, змахнуўшы пот з твару,  
доўга-доўга  
пазірала  
на захад барвовы,—  
і была у вачах яе стомленых  
малітва-трывога.



Яна  
у рабочым клубе,  
прасторным, залітым агнямі,  
звонка-звонка  
спявала пра птушку,  
што крыллем кранулася сонца,—  
і былі у вачах яе  
промень далёкі і ўсмешка.

Аднойчы ж,  
прачнуўшыся ўранні,  
яна за плячыма адчула крылы  
і імі, як чайка марская, ўзмахнула  
і ўзляцела высока-высока ў нябёсы:  
— Добры дзень, людзі!

У валасах яе русых  
срабрыўся пыл зорны,  
і сотні паэтаў  
склалі балады  
пра радасць.



Як ішла ў касцёл паненка,  
з захапленнем глядзелі хлопцы  
ёй услед,  
забывалі мужчыны  
пра усё, нат пра жонак раўнівых.

Як зайшла у касцёл дзяўчына,  
строгі ксёндз абарваў малітву  
на паўслове,  
шапнуў здзіўлёна:  
— О найсвятшая панна Марыя! —  
і міжволі перахрысціўся.  
А пасля — да канца абедні —  
ёй адной,  
ёй адной маліўся.

## ЧУЧАЛА АРЛА

Яшчэ учора я на крылах дужых  
чарціў у небе вольныя кругі.  
Перада мною трапяталі птушкі,  
для іх быў цар я — і ніхто другі.

Я быў як волат пасярод пігмеяў,  
як сярод цішы — стогалосы гром.  
А сёння у запыленым музеі  
сяджу я побач з нейкім вераб'ём.

Ён мне ківае дробнаю галоўкай:  
«А бачыш, брат, у нас падобны лёс...»  
Каб быў жывы, сем раз памёр бы зноўку,  
а ганьбы я б такой не перанёс.

## ЧЫТАЛА ТЫ...

Зямля без сонца — прах, а не зямля,  
а без любові чалавек — што камень...  
Чытала ты учора на змярканні  
легенду пра пагібель карабля.

У шторм адмовіў у яго штурвал,  
а акіян бурліў, грымеў шалёна —  
і карабель у барацьбе няроўнай  
упаў на вострыя падводных скал...

Чытала ты... Я ж думаў, што зямля  
без сонца —  
прах у халадах сіберных,  
што людзям трэба і любоў і вернасць,  
нібы штурвал у шторм для карабля...

\* \* \*

Адвечных зор і вечных рыфм пастух  
з бяздумнаю і тлумнай галавою,  
я ўкленчыў старамодна прад табою,  
ды позна ўжо было. Агонь патух.  
І ты пайшла. Пайшла. А я стаяў,  
трымаючы ў руках зямлю, бы глобус,  
пакуль маленькі спознены аўтобус  
цябе на бальшаку не падабраў...

## СЛОВА З НОЧЫ СПРАЎДЖАНЫХ ЛЕТУЦЕННЯЎ

Ну і назвы ж у дзён! Мільгацяць, нібы спіцы:  
панядзелак — аўторак, аўторак... чацвер...  
Трэба быць асталопам, каб з толку не збіцца,  
а саб'ешся — адразу бяруць за каўнер.

Паламаць бы дубовае чыннасці кола  
і назваць паіменна дні й ночы усе!  
Трыста шэсцьдзесят пяць птах двухкрылых вясёла  
павялі б карагод,  
паняслі б карусель:

Дзень Сыпучых снягоў —  
Ноч Блакітай травінкі,  
Дзень Высокіх агнёў —  
Ноч Дыхання крыніц,  
Дні Накрытых сталоў,  
Сонцацвету,  
Зажынкаў,  
ночы Памяці труднай  
і Раджаніц.

Будуць ночы Чужых агародаў і вуснаў,  
дні Нябітага дурня

і Мудраца.

Ды не будзе між іх ночы тлустай распусты  
і не будзе вар'яцкае ночы канца.

А калі застанецца што ў год высакосны,  
буду вельмі прасіць вас яго мне аддаць:  
абяцаў я каханай яшчэ ў маладосці  
нават зорку —

не ноч —

яе імем назваць.



У грыбных лясах кружыўся лістапад,  
цвіло у лістападзе воўча лыка.  
І я цябе ў мае лясы паклікаў,  
як дзесяць доўгіх-доўгіх год назад.

І ты на позву выйшла з даўніх дзён,  
як грыбнікі з густых кустоў выходзяць,  
нячутна выйшла з лета, што ў народзе  
чуць крыўдна бабіным завуць здавён.

Такая, — ўся сатканая з святла,  
ты, мне здалося, нават пастрайнела,  
здалося, ты яшчэ папрыгажэла,  
хаця, павер, прыгожай і была.

Не выраклася памяці,  
але  
не ўспамінала і не шкадавала  
таго, што ў далях марыўных растала,  
пакінуўшы на сэрцы смутны след...



А ў небе лета бабіна плыло,  
і сыпалася золата лясное...  
Не знаю, як табе было са мною,  
а мне з табою хораша было.



О, доўгай зімняй ночы летуценне,—  
каб вырвацца ў нязжатыя палі,  
упасці ў ценяў чуйнае трымценне  
на узбярэжжы неба і зямлі!  
І дыхаць хмелем дзікіх груш і зорак  
і чысцінёю высакосных рос.  
І прывязці на шэрані у горад  
санет гаючых зёлак і бяроз.  
І палажыць яго у ногі мілай  
ці на падушку змятую, між сноў,—  
каб хоць на міг адзін яна забыла  
адвечную трывогу за сыноў...

## ІШЛІ НАШЫ ВОЙСКІ

Было гэта недзе у леце,  
у леце, чужынцамі збітым,  
калі даспявалі чарніцы  
і ў сінняй валошцы жыта,  
гаротнае, марнае жыта  
на спляжаных, сумных загонах...  
Той дзень у сярэдзіне лета  
я помню і сёння.

Уранні гула, грымела  
палеская наша вёска —  
праз вёску ішлі на захад  
чырванасцяжныя войскі.  
Выходзілі з хатаў кабеты,  
і вочы ў кабет святлелі.  
І самыя лепшыя ўборы  
дзяўчаты надзець паспелі.

І ўпоўдзень гула, грымела  
палеская наша вёска —

праз вёску ішлі на захад  
чырванасцяжныя войскі.  
Забытая ўсімі дзесьці  
рыкала ў хлявах скаціна.  
Вярталіся з нетраў лесу  
з драбавікамі мужчыны.

І вечар настаў — грымела  
палеская наша вёска, —  
праз вёску ішлі на захад  
чырванасцяжныя войскі.  
Спаць нельга было укласці  
нас, хлапчукоў мурзатых:  
нібы на дзівоснае дзіва,  
глядзелі мы на салдатаў.

А войскі ішлі з усходу,  
нястрымна ішлі, імкліва,  
Ішлі, як ідуць па рэках  
крыгі ў час разліву.

## СУНІЦАМІ ПАХНЕ ДАЛІНА

Суніцамі пахне даліна...  
Свой статак пусціў я на верас,  
а сам па акопах зарослых,  
без шапкі і босы, я лажу,  
рву ягады, кідаю ў рот,  
смяюся вавёркам і сонцу...  
І раптам  
зубы сціскаю ад болю:  
скручаны дрот мне ўпіваецца ў ногі  
дзiesiąткамі стоеных джал.  
Я плачу...  
Суніцамі пахне Айчына...

## СВЯТА

Дзень нараджэння цяляці  
у нас святкавалі ў хаце:  
— Ах, што за малодзіва,  
дзіва-малодзіва!  
Старых малодзіць,  
маладым не шкодзіць,  
ў малое малечы  
хваробы ўсе лечыць.  
Малодзіва не вада —  
каралеўская яда!

## ПЕРШАГРОМ

Першагрому коні  
белыя, буланыя  
у гаях зялёных  
грукаталі раннем.  
Аж зямля траслася —  
капытамі білі.  
Далёкую казку  
ў сэрцы разбудзілі.  
Казку-пералазку,  
што дзяды казалі,  
што дзяды казалі,  
бацькі паўтаралі:  
«Гром на лес не голы —  
будзе год вясёлы:  
ясна вырасціць,  
лета выспеліць,  
восень дабро прыбярэ  
і гарнец гарэліцы паднясе.  
— Будзьце, людцы,  
шчасныя і здаровыя

да грому новага,  
да маёвага!»  
Казку-пералазку,  
што дзяды любілі,  
бацькі не забылі,  
і мы не згубілі.



## ВОГНІШЧЫ

Начлежнік, бадзяга бывалы,  
аматар паходаў грыбных,  
пакінуў я вогнішч нямала  
на ўзлессях зялёных маіх,  
дзе колісь сядзеў са Сварогам  
і кідаў карчы у агонь  
бяссоння свайго і трывогі,  
і дум і натхнення свайго.

Пажару не будзе. Адны з іх  
астынуць. А каля другіх  
пастух ці вандроўнік няблізкі  
хаду затрымае на міг,  
паверне вуглі, што бялеюць,  
і ў іхнім нязыркім святле  
прысядзе і рукі пагрэе,  
прыкурыць і пойдзе далей...

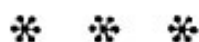
## САНЕТ

Маім барам звінець — не адзвінець,  
маім крыніцам ліцца — не праліцца.  
Ёсць пад карой і ў каранях жывіца —  
жыць будзе дрэва: лесу — зелянець!

А полю — рунню маладой рунець  
і нівай красаваць і каласіцца,  
калі зярняты ў глебе і зямліца  
яшчэ, як маці, ў сілах іх сагрэць.

Хаця вятры ў няласкавых стагоддзях  
зямлю маю астуджваюць-халодзяць,  
не прападу я — ўнукам узрасту,

як поле жытам, як застолле песняй:  
ўпаду — устану,  
згіну — уваскрэсну.  
Жыву, бы колас, я начыстату.



О, як цябе я разумею, Ева!  
З засмяглымі губамі, малады,  
і я зрываў, зрываў з Пазнання Дрэва,  
наперакор зямным бажкам,

плады.

Я зведваў свет без іхняе апекі —  
дабра і зла сцяжыны, бальшакі.  
Я адкрываў сябе як чалавека —  
і падалі з сваіх нябёс бажкі...



На стол ўпадзе цяжкая галава:  
пад хмарамі у попеле трава.  
званы з званіц зрываюцца, грукочуць,  
атланты скалы у гарах варочаюць  
і кідаюць у прорву акіяна...

Ды раптам сціхне ўсё. І з-за туману  
прарэжацца зара ў тваім акне —  
і ты, нібы радзіўшыся нанова,  
ускінеш рэзка стомленыя бровы  
і холад шыбы пальцамі кранеш.

## ЛІПЕНЬСКІ РОЗДУМ

О краю мой родны,  
краю мой мілы —  
зямля непаўторнай красы!  
Ліхою часінаю лёг у магілу  
кожны чацвёрты твой сын.

Кожны чацвёрты!  
А мог — кожны трэці,  
а мог бы і кожны другі,  
калі б ачышчальны той ліпеньскі вецер  
не ўскінуў у неба сцягі.

Калі б, зорны, ён  
не прыйшоў к нам з усходу,—  
і я б сёння, пэўна, не мог  
адведаць густога ліповага мёду,  
прылегчы на цёплы муроґ;  
не мог наламаць бы бярэмя язміну  
і людзям харошым раздаць,  
не мог бы з маленькім свавольнікам-сынам

між клёнаў адвечных гуляць;  
не мог бы насвітваць

з вясёлай сініцай  
няхітрую песню без слоў,  
не мог бы ў пакоі сядзець і дзівіцца  
з палёту да зор караблёў.  
Не мог бы... не мог бы...  
Не мог бы я многага,  
а можа, нічога б не мог...

Стаяць абеліскі і помнікі  
строгія  
на ўсіх скрыжаваннях дарог.  
Цаной дарагою аплачаны —  
знаю —  
той ліпень дзяцінства майго...  
Я голаў сягоння ў маўчанні схіляю,  
і бласлаўляю яго.

## ВЫРАЙ

У затоцы, нібы на вакзале,  
гусі-лебедзі начавалі,  
спачывалі, а як развіднела,  
бы касірка, ім восень выдала  
па кляновым лістку-білету  
на край свету, ў чужое лета,  
вецер стукнуў у сонца гонг —  
і паплыў белакрылы поезд  
у захмар'е, як стэп, пустое,  
у аддаленасць мройлівых дзён.

На вадзе ж неастылым павер'ем  
калыхалася лёгкае пер'е.

## ЗУБР-АДЗІНЕЦ

Я ведаў свабоду,  
я ведаў прастору  
і слодыч някошаных траў.  
Я ведаў снягі, што гарэлі, як порах,  
і буйную радасць забаў.

У схватках байцоўскіх капыціў я долы,  
пушчанскія нетры будзіў  
і статкі зубрыц, маладых і вясёлых,  
ў асіннік духмяны вадзіў.

А сёння ўнутры — як у печы пякельнай:  
нясцерпна вантробы гараць.  
Ў пустую трушчобу, пад сплечены ельнік,  
паціху іду паміраць.

Ды ты, драбязя, не скуголь за спіною,  
слядоў маіх свежых не слінь.  
Пакуль я стаю — я стаю над табою,  
над сотняю вашай — адзін!





О високага верасня радасць!  
Ты са мной. Я табою живу.  
Залацінкі твайго лістападу  
асыпаюць маю галаву.

І цалуюць з халодным адчаем  
мой пакрэслены ценямі лоб...  
Што было — як у сне ажывае  
і як ява — што сном праплыло.

І я зноўку кахаю і плачу,  
і хмялею без чаркі віна,  
і рашаю любую задачу,  
і мне самая сутнасць відна.

Давяраюся сэрцу і марам  
і не думаю я на ляту,  
што ўжо заўтра бяздумным Ікарам  
у пустэльнае мора ўпаду...

## СНЕЖНАЯ РАПСОДЫЯ

Падае снег на асфальт,  
на прамёрзлыя грэблі і ростані,  
на бурае лісце і крылы абветраных стрэх,  
на ўчарашнія раны,  
на неастыўшыя распачы  
гукамі белай рапсодыі падае лёгкі снег.

У музыцы снежня  
сляды тваіх ног расталі,  
бы крыкі пужлівыя з плёсаў узнятых гусей.  
Многага мы не зрабілі,  
многага не казалі,  
многа згубілі ў дарогах шчырых і слоў і надзей.

Толькі яны не згінуць марна,  
і некалі ў маі  
устануць валашкамі ў жыце, лілеямі на рацэ,  
і нехта на Яна рана іх, у расе, адшукае,  
сарве і каханай, як песню, у валасы запляце.

І ўсміхнецца раніца над сонцам залітай ракою,  
на воблакі белых акацый ветрам вясёлым дыхне.  
І будуць ісці яны, двое, поруч, зямлёй, над якою,  
як сёння, як сотні гадоў  
будзе сыпацца снег...

## З М Е С Т

|                                                 |    |
|-------------------------------------------------|----|
| Айчыне . . . . .                                | 5  |
| Палеская быліна . . . . .                       | 7  |
| Лясы маленства . . . . .                        | 9  |
| Ля помніка ў Горках Ленінскіх . . . . .         | 11 |
| Прыйшоў я ў Разліў да Ільча . . . . .           | 12 |
| Мне сняцца маладыя камісары . . . . .           | 14 |
| Ганцавічы . . . . .                             | 16 |
| Балада пра апошняга блакітнага аленя . . . . .  | 18 |
| *** З часоў дагістарычных і да новых... . . . . | 19 |
| *** Распараная ў туманах зямля... . . . .       | 20 |
| Рыцары рэвалюцыі . . . . .                      | 21 |
| Балада пра купальскае сонца . . . . .           | 22 |
| *** У снежнасць бяскрайнюю, сінюю... . . . .    | 24 |
| Брэсту . . . . .                                | 25 |
| *** І жывеш, і смяешся, і верыш... . . . .      | 27 |
| Маёвая песня . . . . .                          | 28 |
| Летняя ідылія . . . . .                         | 30 |
| Ночка весня . . . . .                           | 31 |
| *** Малінавы голас малінаўкі... . . . .         | 33 |
| *** Яшчэ не ўсе чарэшні абабраны... . . . .     | 34 |
| Позвы . . . . .                                 | 35 |

|                                               |    |
|-----------------------------------------------|----|
| Мой горад . . . . .                           | 37 |
| *** Можаш быць ты і ціха-пяшчотнай...         | 42 |
| Вочы . . . . .                                | 43 |
| *** Луні за Лань бясшумна паляцелі..          | 44 |
| Снегапад . . . . .                            | 45 |
| Востраў . . . . .                             | 46 |
| Балада пра пушчанскі спакой . . . . .         | 47 |
| Ляснік . . . . .                              | 50 |
| *** Я згублюся ў забытых мядзведжых кутках... | 51 |
| *** Перад намі вякамі ішлі...                 | 52 |
| *** Я ў тытунёвым дыме...                     | 53 |
| *** Сярод сотні другіх . . . . .              | 54 |
| *** Не вярнуў я цябе, не паклікаў...          | 55 |
| *** Ну, што ты скажаш...                      | 56 |
| *** Пасёлак зашыўся ў снежаньскі змрок...     | 57 |
| *** Дзе ты, край дальні...                    | 58 |
| *** ... Яны ўварваліся ў сяло...              | 59 |
| Цёмная ноч . . . . .                          | 61 |
| *** Дзіўлюся, дрэвы, вашай прастаце...        | 63 |
| На плёсе . . . . .                            | 65 |
| Вечар . . . . .                               | 67 |
| *** Уздоўж дарог туман па травах сцелецца...  | 68 |
| *** Там, за лясамі...                         | 69 |
| *** Ну як тут не станеш багатым...            | 70 |
| Казке карэльскага пасёлка . . . . .           | 71 |
| Ялта . . . . .                                | 72 |

|                                          |     |
|------------------------------------------|-----|
| *** Усё застанецца...                    | 73  |
| *** Шуляк мільгнуў...                    | 74  |
| Пра форму                                | 75  |
| Просьба                                  | 76  |
| Сустрэча ў лесе                          | 78  |
| Балада пра жанчыну                       | 80  |
| *** Як ішла ў касцёл паненка...          | 82  |
| Чучала арла                              | 83  |
| Чытала ты...                             | 84  |
| *** Адвечных зор і вечных рыфм пастух... | 85  |
| Слова з Ночы Спраўджаных летуценняў      | 86  |
| *** У грыбных лясах кружыўся лістапад... | 88  |
| *** О, доўгай зімняй ночы летуценне...   | 90  |
| Ішлі нашы войскі                         | 91  |
| Суніцамі пахне даліна                    | 93  |
| Свята                                    | 94  |
| Першагром                                | 95  |
| Вогнішчы                                 | 97  |
| Санет                                    | 98  |
| *** О, як цябе я разумею...              | 99  |
| *** На стол ўпадзе цяжкая галава         | 100 |
| Ліпенькі роздум                          | 101 |
| Вырай                                    | 103 |
| Зубр-адзінец                             | 104 |
| *** О высокага верасня радасць!..        | 105 |
| Снежная рапсодыя                         | 106 |

**Рудкоўскі М.**

Позвы. Лірыка. Мн., «Беларусь», 1971.

112 с. 4000 экз. 25 к.

Гераізм савецкіх людзей у дні Вялікай Айчыннай вайны, працоўная слава і поступ сённяшняга маладога жыцця — галоўная тэма новай кнігі паэта. Вершы яго, простыя па форме, ясныя па зместу, з яркімі паэтычнымі вобразамі, прасякнуты пачуццём павагі да чалавека, роднай зямлі.

7-4-3

148-71

Бел2

Р 83

**Михаил Михайлович Рудковский**  
**Позывные**

**На белорусском языке**

Издательство «Беларусь» Государственного комитета Совета Министров Белорусской ССР по печати. Минск, Ленинский проспект, 79.

Рэдактары П. Прыходзька і Ул. Машкоў. Мастацкі рэдактар М. Широкаў. Тэхнічны рэдактар М. Шабалінская. Карэктар Н. Лупсякова. АТ 02617. Здадзена ў набор 13/I 1971 г. Падп. да друку 26/III 1971 г. Тыраж 4000 экз. Фармат 84×108<sup>1/64</sup>. Папера друк. № 1. Ум. друк. арк. 2,94. Уч.-выд. арк. 2,31. Зак. 85. Цана 25 кап. Друкарня «Чырвоны друкар» Дзяржаўнага камітэта Савета Міністра Беларускай ССР па друку. Мінск, зав. Калініна, 12.



Міхась Рудкоўскі



ПОЗВЫ